paviršiumi šukelė, molio tinko gabaliukų, apdegusių akmenų, angliukų.

Lokalizuota ir XV a. Krūminių monetų lobio vieta, nustatyta 1988 m. rasto XVII a. antrosios puses - XVIII a. pradžios monetų lobio vieta šalia Kapiniškių kaimo.

Akmens amžiaus paminklų teritorijose surinkta titnago dirbinių, skelčių, nuoskalų.

Devyni objektai, daugiausia kaimų kapinės, bus siūlomi išbraukti iš Varėnos rajono archeologijos paminklų sąrašo.

Bronius Dakanis

KELMĖS RAJONO ARCHEOLOGIJOS PAMINKLŲ ŽVALGYMAS

1989 m. MMT žvalgė Kelmės rajono archeologijos paminklus. Aplankyta daugiau kaip 145 objektų. Nustatytos teritorijos 67 žinomų ir 19 aiškinamų paminklų. Lokalizuoti 9 sunaikinti arba ištirti paminklai ir 1 lobio vieta, nerasta 11 paminklų ar radimviečių. Iš archeologijos paminklų sąrašo siūloma išbraukti 16 objektų. Atrasta 10 naujų paminklų. Iš jų įdomesni būtų Akmenių (Perkūniškės) ir Palukojo (Šedvydžių) pilkapynai, Naukaimio kapinynas bei Paklibakių senovės gyvenvietė.

Akmenių (Perkūniškės) pilkapiai yra 0,7 km į šiaurę nuo Akmenių kapukų ir ištirto pilkapyno, 0,25 km į pietryčius nuo Perkūniškės pilkapio, Lapkalnio miško pietinėje dalyje. Čia yra 4 pilkapiai, išsimėtę pietvakarių - šiaurės rytų kryptimi kas 3-6 m. Sampilai su akmenų vainikų liekanomis - 7-8 m skersmens ir 0,5-0,6 m aukščio. Palukojo (Šedvydžių) pilkapiai yra 0,3 km į pietus nuo Lukojaus dešiniojo kranto, miške. Išlikę 4 pilkapiai 5-7 m skersmens, iki 0,7m aukščio. Atstumai tarp pilkapių 25-40 m. Naukaimio

kapinynas yra 0,55 km į pietus nuo Kuprės ištakų, į rytus nuo kelio Kelmė-Raseiniai, kalvos šiauriniame šlaite. Čia aptikta daug išartų sudegintų kaulų, peilio ir išsilydžiusio žalvarinio dirbinio gabalėlių. Pa klibakių senovės gyvenvietė yra 0,2 km į pietus nuo Ventos dešiniojo kranto, slenio kalveleje, į vakarus ir šiaures vakarus nuo kapinyno, kuriame 1979 m. rastas žiedas paplatintu viršumi, o 1988 m. - degintų kauliukų. Gyvenvietėje aptiktas apie 0,5 m storio kultūrinis sluoksnis, rasta grubletos keramikos.

Literatūroje klaidingai nurodoma, kad Jagminiškių pilkapynas buvo Dubysos krante (nuo kaimo iki Dubysos yra 4,5 km). Iš tikrųjų Jagminiškese yra 0,6 km į pietus nuo fermų 10 m skersmens ir 0,3-1 m aukščio sampilas su dideliais akmenimis. Maironių (Šaudininkų) pilkapių liekanos turėtų būti 1,2 km į pietvakarius nuo kelio Kelmė-Tytuvėnai tilto per Dubysą ir 0,15 km į šiaurę nuo jos dešiniojo kranto, miškelyje. Literatūroję neteisingai aprašyti Eimančių ir Pabariukų pilkapynai. Jie buvo Pabariukų kaimo laukuose, Dubysos kairiajame krante, prie atsikėlusio iš Eimančių kaimo gyventojo sodybos. Čia išliko 5 m skersmens ir 0,4 m aukščio sampilas, o XX a. pirmoje pusėje būta 9 pilkapių su akmenų vainikais. Kiti 3 sunaikinti Pabariukų pilkapiai buvo maždaug 0,35 km į pietvakarius nuo pirmųjų ir 30 m nuo Dubysos kranto, ties buvusia brasta. Lapkalnio miško vakariniame pakraštyje, į vakarus nuo ištirtų Perkūniškės pilkapių, yra dar vienas gerai išlikęs 10 m skersmens ir daugiau kaip 1 m aukščio sampilas. Panašus, tik kiek žemesnis sampilas yra Tolišių kapinyne.

Šventaragių Kapukus reikėtų laikyti ne kapinynu, bet alkakalniu. Pasakojima, kad senovėje ten kūrenta šventoji ugnis, čia šventu ragu šaukdavę žmones maldoms.

Į pietryčius nuo Galinių (Papušio) piliakalnio, už pelkėtos pievos, kalvelės pietvakariniame, vakariniame ir šiaurės vakarų šlaituose aptiktas ryškus kultūrinis sluoksnis, rasta grublėtos keramikos.

Rajone daug paminklų, kuriuose artimiausiu laiku būtina atlikti žvalgomuosius tyrinėjimus papildomiems duomenims gauti. Junkilų kapinyne, į šiaurės rytus ir pietus nuo J. Giedriumienės sodybos yra keturios -6 m skersmens ir 30 cm aukščio kalvelės, matyt, pilkapių liekanos, nes kapinyne rasta ir III-IV a. dirbinių. Prie Daugėliškės kaimo, 0,15 km į rytus nuo Perkūniškės pilkapio ir 0,1 km į šiaurę nuo Akmenių (Perkūniškės) pilkapių, miške, yra Lapkalnio kalva. Archyvinėje medžiagoje nurodoma, kad ten buvo iškasama "šautuvų, kirvių, kardų". Gali būti, kad tie radiniai yra ir iš Perkūniškes pilkapių. Dvarviečiuose, 65 m į pietus nuo pilkapių, kalveleje, aptikti išarti 1 ar 2 degintiniai kapai, puodo šuké. Pasakojama, kad Gineikiuose, į šiaurę nuo Aukštmiškio esančioje kalvoje, rastas žiedas (platesniu viduriu, ornamentuotas) ir kitokių radinių, kurie išsimėtė. 1970 m. Kelmes šiaurinėje dalyje, 80 m į rytus nuo Vilbėno dešiniojo kranto, tiesiant kelią link miškų ūkio pastato, aptiktas kapas su "dideliu kardu, ietim ir lyg arklio palaikais". Lenkviečiuose, 50 m į šiaurės vakarus nuo Juodalksnyno, į pietryčius nuo kelio Kaltinėnai-Kražiai, žvyrduobėje, XX a. pirmojoje pusėje buvo rasta žmonių kaulų ir žiedų, o apie 1977 m. - "durtuvas". Archyvinėje medžiagoje nurodoma, kad Norkių Kapukuose, esančiuose kaimo šiaurės rytuose, kasant bulviarūsius rasta daug kaulų, "geležinė grandis". Aštuntojo dešimtmečio atrojoje pusėje čia kasant smėlį, aptikta žiedų, medalionų, karolių. Perkūniškėje, 0,55 km į šiaures vakarus nuo Perkūniškės pilkapio, kalveléje Trakoje, 1925 m. T. Tomkus iškasė "kareivį su žiedais ant pirštо, 3 durtuvais ir diržo sagtimi". XX a. pirmojoje pusėje iš čia imant smėlį, rasta žmonių kaulų ir įvairių senienų. Pikelių kaimo vakarinėje dalyje, 0,45 km į pietus nuo Piliakalnio kalvos, Banio (Piliakalnio) kapuose, rastas kažkoks dirbinys. Literatūroje nurodoma, kad šalia Širvydų kaimo kapinaičių aptikta VIII-X a. radinių. Kapinynas turėtų būti piliakalniu laikomoje kalvoje, kurioje yra kapinaitės. Kalva yra 0,1 km į šiaurę nuo

kelių į Vaiguvą, Verpeną ir Graužikus sankryžos. Ševeliškėje, 0,25 km pietus nuo Ramočios dešiniojo kranto, į vakarus nuo kelio Gerdžiogala-Miežaičiai, mėtėsi daug išartų kaulų ir įvairių senienų. Pirmojo pasaulinio karo metu, kasant žvyrą Šlyžiškėse, į šiaures vakarus nuo Malūnkapių (sentikių kapų), Švedkapiuose, rasta 12 griaučių su "antpečiais" bei kažkokiais kitais dirbiniais. Užpelkių kaimo pietinėje dalyje, prie karjero, aptikta daug kaulų ir kitokių radinių. 1946 m. P. Nokas ir H. Labanauskas Užventyje (Markūniškėse), A. Vytarto sodyboje, atkasė kapą, kur rado juostinių ir užkeistais galais žiedų, monetą ir puodą. Neaišku, kas išliko po melioracijos iš Vaišviliškių V-VIII a. kapinyno, esančio kalvoje į pietryčius nuo kelių į Liolius, Kuzokus ir Elenavą sankryžos. Didelė Užvenčio (Dangvietų) kapinyno dalis, buvusio 0,1 km į šiaurę nuo Ventos kairiojo kranto ir į rytus nuo kelio Užventis - Tryškiai, nukasta. Kapų dar galėtų būti neužstatytuose plotuose tarp dvaro ir žvyrduobės, nes apie 1950 m. čia buvo atkasti griaučiai su "dideliu peiliu". Tai, matyt, tas pats kapinynas, apie kurio buvimą Užventyje tik spėjama.

Pietryčiuose už 0,15 km nuo Kalniškių piliakalnio ir į šiaures vakarus nuo Ventos kairiojo kranto, abipus kelio Kuršėnai-Šaukėnai, aptiktas didelės - maždaug 6 ha ploto senovės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Prie Akmenių kaimo Lapkalnio miško rytinio galo yra 50x80 m ploto ir 4 m aukščio Perkūnkalnis, kurio viršuje ir šlaituose daug didelių akmenų (buvę "lyg akmenų tvoros"). Pasakojama, kad senų senovėje Perkūniškėje kūrenta amžina ugnis, o vėliau stovėjusi pilis, kurioje buvusi maldykla ir "prudelis apsiplovimui nuo griekų". Paspąsčio kaime, į pietryčius nuo Girelės miško, yra aukščiausia apylinkėse kalvą - Sponstis arba Maldokalnis. Kalvos pietrytinėje papėdėje, dirvoje, pastebėtos kultūrinio sluoksnio liekanos. Rytinėje papėdėje E. Zakarauskaitė rado akmeninį kirvelį. Į šiaurės vakarus nuo Sponsčio yra mažesnė kalva - Sponsčiukas.

Be to, Papilių piliakalnio kalvos pietrytiniame šlaite V. Jezerskis 1,5 m gylyje iškasęs žalvarinį "branzalietą". Bukantiškėje (Paplentaukyje), smelingoje kalvelėje Laukalėje, rasta "žalvarinė sagtis su dviem žalčio galvom".

Rudenį suartame Dimgailių kapinyne ekspedicija aptiko plačiaašmenį pentinį kirvį, ietigalį, įviją, žiedą ir žiestos keramikos su banguotų ir tiesių horizontalių linijų ornamentu. Ariamoje Junkilų kapinyno dalyje, tarp kapinaičių ir sodybos, pastebėta degintų kauliukų, rasta smiltainio verpstukų gabalėlių, apsilydęs žvangutis ir apkalėlis, daug žiestos keramikos, ornamentuotos banguotomis ir tiesiomis horizontaliomis linijomis. Kalvos, esančios į šiaures vakarus nuo Širvydų spėjamo kapinyno, vakarinėje papėdėje pastebėtos senovės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, aptikta žiestos keramikos su horizontalių linijų ornamentu.

Lapučių (Kelmynų) II-IV a. pilkapynas 1987 m. buvo sunaikintas. Jo teritorijoje žemės paviršius melioracijos metu nustumtas arba nukastas 1-1,5 m storiu. Ariami ir VI-VII a. Panūdžių bei II-XII a. Paprūdžių kapinynai (1979 m. pirmajame rastas apvalus mėlyno stiklo karolis, o antrame - kaulai ir sunykusio žalvarinio dirbinio gabalėlis).

Bronius Dakanis

MAŽEIKIŲ RAJONO ARCHEOLOGIJOS PAMINKLŲ ŽVALGYMAS

1988 m. MMT žvalgė Mažeikių rajono archeologijos paminklus. Ekspedicija aplankė apie 120 objektų, nustatė 27 esančių ir 10 aiškinamų paminklų ribas, lokalizavo 13 sunaikintų arba ištirtų paminklų bei 2 lobių vietas. Po žvalgymo iš archeologijos paminklų sąrašo siūlome išbraukti 29 objektus. Aptikti 4 paminkl-